

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 4 Maj 1874, kl. 2 e. m.

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande, med anledning af väckt förslag om bildande af en pensionsanstalt för folkskolelärares efterlemnade enkor och oförsörjda barn.

Sedan uti motion (N:o 181) inom Andra Kammaren Herr *Törneblad*, *Ragnar*, gjort i ofvanomförd hänseende hemställen, som af Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott, till hvilket motionen remitterats, på det sätt blifvit understödd, att Utskottet i utlåtande (N:o 15 i samlingen) tillstyrkt, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i förnyadt öfvervägande frågan om beredandet af pensionering för folkskolelärares efterlemnade enkor och oförsörjda barn, på den af Kongl. Maj:t och Rikets Ständer redan antagna grund, att pensioneringen besörjdes af folkskolelärarne sjelfva med understöd af statsmedel, men med skyldighet endast för blifvande och rättighet för nuvarande innehafvare af ordinarie folkskolelärare-tjänst att såsom delegare i anstalten ingå, samt att Kongl. Maj:t derefter behagade till Riksdagen göra den framställning i ämnet, hvartill omständigheterna kunde föranleda; och, efter föredragning, Andra Kammaren detta utlåtande bifallit; har med protokollsutdrag beslutet delgifvits Första Kammaren, som öfverlemnade ärendet till sitt Tillfälliga Utskott, för vidare utredning.

Jemte det Utskottet hänvisar till ofvan omförmälda motionen och utlåtandet, anser sig Utskottet från dessa handlingar och hvad i öfrigt till upplysning i saken kunnat inhemtas, böra här meddela, att de komiterade, hvilka uppgjort reglementsförslaget för folkskolelärnarnes pensionsinrättning, och samma dag, eller den 19 December 1864, till Kongl. Maj:t underdånigst öfverlemnade ett sådant för en folkskolelärnarnes enke- och pupillkassa af innehåll, bland annat, att *årliga afgifterna* till anstalten skulle vara: pensionsavgift tre procent af lönen och äktenskapsavgiften en procent af samma lön från hvarje delegare, som antingen vore gift eller ock enkling med barn inom pensionsåldern, af hvilka afgifter dock qvinna med tienst, som medförde delaktighet i kassan, skulle erlägga endast halsparten, och *avgifterna för en gång* dessa: inträdesavgift fem procent af lönen och befordringsavgift, som efter erhållande af folkskolelärare-tienst, hvarmed rätt till större pension vore förenad, skulle erläggas likaledes med fem procent af skillnaden mellan den till- och frånträdde lönen; att pensioneringen skulle åligga folkskolelärnarne sjelfva med af statsmedel gifvet understöd, som komiterade dock trots kunna inskränkas till 20,000 R:dr för en gång, samt att pensionernas belopp föreslagits för enka ensamt till minimum 66 R:dr 67 öre och maximum 166 R:dr 67 öre och för enka med ett eller flera barn inom pensionsåldren till minimum 100 R:dr och maximum 250 R:dr, de olika beloppen beroende af den lön mannen såsom folkskolelärare njutit och för hvilken skoldistriktet i folkskolelärnarnes pensionsinrättning delegande varit. Sedan öfver förslaget blifvit hörde, utom andre, jemväl folkskolelärnarne, och flertalet af desse, dock på mycket olika grunder, förklarade sig icke kunna detsamma antaga och godkänna, hafva komiterade i utlåtande den 26 September 1868 i underdånighet tillstyrkt det Kongl. Maj:t måtte i näder låta bero vid hvad i frågan blifvit åtgjort, tilldess folkskolelärnarne sjelfve framdeles möjligen togo något verksamt initiativ till frågans lösning.

Före afgifvandet af detta sista underdåniga utlåtande beviljades vid 1866 års riksdag, uppå Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, 2,000 R:dr att årligen utgå såsom bidrag till en enke- och pupillkassa för folkskolelärnarne, å hvilket anslag, enär det hittills icke begagnats, vid innevarande års slut lärare få anses innestå 16,000 R:dr; och enligt senaste berättelsen om hvad i riket och dess styrelse sig tilldragit funnos vid slutet af 1872 2,218 skoldistrikt med 3,071 vederbörligen anmälda folkskolelärare-tjenster, men huru många af dessa innehades af män och huru många af qvinnor, är icke uppgifvet.

Ehuru, så vidt Utskottet har sig bekant, något mera allmänt initiativ efter 1868 års här ofvan omförmälda utlåtande icke blifvit af folk-

skolelärarne taget, synes det dock Utskottet vara af betydlig vigt, att något tillgöres för att söka ordna denna angelägenhet; och Utskottet vågar hysa den förhoppning att folkskolelärarne nu skola med större intresse omfatta ett förnyadt förslag.

Inom Utskottet har det blifvit ifrågasatt, dels huruvida icke det nuvarande årliga statsanslaget, 2,000 R:dr, vore för ändamålet otillräckligt, dels ock om ej bidrag från kommunerna borde äskas; men då beloppet af det anslag staten bör lemna icke nu lärer utgöra föremål för pröfning, och förslaget om bidrag från kommunerna ej heller i ärendets närvarande skick, och innan sig visat att på den af statsmakterna tillförene antagna grund tillräckliga medel icke erhållas, torde böra tagas i närmare öfvervägande, har Utskottet, som förutsätter att delaktighet i pensionsinrättningen, om den kommer till stånd, skall beredas jemväl i äktenskap födda, oförsörjda barn efter enka, hvilken såsom folkskolelärarinna afider, ansett sig böra vördsamt tillstyrka, att Första Kammaren behagade

biträda Andra Kammarens beslut.

Stockholm den 30 April 1874.

På Utskottets vägnar:

N. A. Fröman.

Reservationer:

af Herr **Fröman**: "Då, såsom af handlingarne inhemtas, denna fråga, när hon förra gången var å bane, fick förfalla i följd af folkskolelärarne obenägenhet för densamma;

då, för sakens genomförande, nu liksom förut, bemålde folkskolelärares medverkan påräknas;

då desse under tiden icke kunna anses hafva saknat tillfälle att tillkännagifva, huruvida de nu skulle allmännare och med större benägenhet omfatta ett förslag, sådant som det ifrågakomna, men något så beskaffadt tillkännagifvande, Utskottet veterligt, icke egt rum; och då, i händelse folkskolelärarne i detta ämne gjorde en underdånig framställning, antagligt är, att Kongl. Maj:t skulle å en af dem allmännare uttalad

önskan fästa nådigt afseende och, sedan de för saken intresserades antal sålunda blefve känt och derigenom dels företagets utförbarhet och omfång, dels storleken af det derför erforderliga statsanslag kunde med någon säkerhet bestämmas, blifva i tillfälle att till Riksdagen afgifva ett på utredda sakförhållanden grundadt förslag till denna onekligen viktiga angelägenhets lämpliga ordnande; synes giltig anledning saknas för Riksdagen att *nu* aflåta någon skrifvelse i ämnet; hvarföre jag vördsammast hemställer, att Första Kammaren icke må biträda Andra Kammarens beslut.

Herr *von Koch*: "Jag instämmer med Herr Fröman äfven derför, att jag hyser tvifvelsmål huruvida, sedan man numera eger sådana, så vidt jag förstår, med vederbörlig hänsyn till personens ålder, antal och de för eller af dem gjorda tillskott grundade pensioneringsanstalter för enkör och efterlemnade barn, som Allmänna Enke- och Pupill-kassan, samt Ränteförsäkrings-inrättningarna, några andra, byggda på äldre efter mintanke mer eller mindre felaktiga grunder, vidare böra inrättas för särskilda klasser. Måne icke lämpligast vore, att staten lemnade någorlunda frikostiga bidrag åt dem af sina tjenare, hvilka sjelfva, lagenligt eller frivilligt, gjorde insättning i ränteförsäkringsanstalt, likasom det nu sker för enskilda tjenare af många husbönder? De öfriga bland dessa finge derigenom ock ett godt föredöme."

af Herr *Sundell*: "Enär de af komiterade föreslagna pensionsbelopp för folkskolelärares enkör och deras oförsörjda barn torde böra höjas med åtminstone 50 procent, samt äfven om från staten allt framgent skulle årligen utgå de för enke- och pupillkassan anslagna 2,000 R:dr, hvarutöfver något bidrag derifrån icke skäligen lärar kunna äskas; blifver dock denna summa, tillagd alla afgifterna, ej tillräcklig för fyllande af de fordringar, hvilka på anstalten, om också icke under första åren af dess tillvaro, dock snart nog skulle ställas. Vid sådant förhållande anser jag, att för åstadkommande af en folkskolelärares enke- och pupillkassa, sådan den bör vara, någon annan utväg sig icke betar, än att bidrag dertill årligen gifvas jemväl från skoldistriktet (kommunerna), i hvilkas intresse det ock ligger, att en så beskaffad kassa stiftas och fortvarar. Då dessa skoldistrikt uppgingo vid slutet af 1872 till 2,218 och naturligtvis ingen fara är för hand att de blifva färre, skulle från dem en ringa årlig afgäld, lämpad efter antalet inom hvarje distrikt af folkskolelärare och dess löner, som betinga pensionernas belopp till enkorna och barnen, vara, jemte årliga afgifterna och statsbidraget, tillräcklig för vinnande af det

mål, som sökes. På dessa skäl tillstyrker jag, att Kammarén icke måtte antaga den af Andra Kammarén omfåttade mening i saken, utan besluta att Riksdagen underdånigst anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga i förnyadt öfvervägande frågan om beredandet för folkskolelärares efterlemnade enkor och oförsörjda barn af pensionering på den grund, att sådant sker, dock med årligt understöd af staten och från kommunerna, genom årliga afgifter af folkskolelärares, med skyldighet dervid för blifvande och rättighet för nuvarande innehafvare af ordinarie folkskolelärare-tjänst att såsom delegare i pensionsanstalten ingå, samt att Kongl. Maj:t derefter ville till Riksdagen göra den framställning i ämnet, som efter sakens vidare utredande må vara erforderlig.“
